
Høringsuttalelse fra Norsk industriarbeidermuseum (NIA) ang. utredning av fylkeskommunens rolle overfor museumssektoren i Vestfold og Telemark.

NIA er glad for muligheten til å gi våre synspunkter på museumsarbeidet i den nye fylkeskommunen i årene som kommer. Det er store utfordringer både faglig og organisatorisk og videre følger det vi anser som hovedpunkter for interesse. Et innledende poeng: Utredningen er veldig god og NIA kjenner seg igjen i beskrivelsene av historikk og nåsituasjon. Den er et godt kunnskapsgrunnlag både for museumsfelte og for fylkeskommunen.

Fylkeskommunens rolle

NIA ser en del utfordringer knyttet til sammenslåing av to fylker som har store forskjeller i hvordan museumssektoren er organisert.

Eierskapsstrukturen er så ulik at den vanskelig kan videreføres i et forent fylke. NIA tiltrer vurderingene som er gjort av fylkeskommunen for å bringe de to variantene nærmere hverandre. NIA har en forventning om tydelig rollefordeling mellom museene og fylkeskommunen hvor prinsippet om armlengdes avstand mellom partene anses å være en selvfølge.

Finansiering

NIA har viktige driftsmidlene fra Riksantikvaren som er øremerkede midler knyttet til TIK Rjukanbanen med tog og båt. Verdensarv-formidlingen gir også statlige overføringer som er knyttet til konkrete oppdrag ift Verdensarvsenteret. Når man sammenlikner de ulike museenes driftsmidler framstår NIA som et museum med store inntekter, men det er snakk om øremerkede midler som er spesielle for NIA på grunn av TIK Rjukanbanen verdensarven og som ikke kan disponeres fritt. Dette er et viktig skille mellom NIA og de andre museene i fylket. Den fylkeskommunale ressursen som har vært tildelt NIAAs mye bredere museumsarbeide, er svært liten.

VTFK bør tilstrebe en mest mulig harmonisk tildeling av tilskudd til museene i fylket som tar hensyn til ulikhetene i oppdragene. Slik situasjonen er nå, er det en vesentlig skjevdeling mellom museumsøkonomien i de tidligere fylkene Vestfold og Telemark. NIA er vel det av museene som mottar forholdsvis, aller minst regionalt driftstilskudd.

Egeninntekter

NIA er positive til at museene kan utvikle prosjekt for egeninntekter innenfor en faglig integritet. Det er mulig å legge til rette for «mersalg» ved besøksarenaene ved å tilby varer og tjenester for publikum som kan øke opplevelsen ved museumsbesøket. Dette er en balansegang mellom børs og katedral som de fleste museer behersker godt.

Prosjekter for å øke egeninntekter kan også ses i sammenheng med å trekke nye publikumsgrupper til museene. Ifølge en kartlegging av museumsbesøkende i 2019/2020 utført av Rambøll er det høyt utdannede kvinner i alderen mellom 45 og 66 år som er kjernepublikum i norske museer. Mens personer med minoritetsbakgrunn er underrepresentert blant museumsbrukerne. For å utvide museumspublikummet kan det være aktuelt med arrangement og prosjekt som ikke direkte er knyttet til museumsdriften. Dette for å nå besøksgrupper som vanligvis ikke besøker museene, og gjøre terskelen lavere for museumsbesøk.

Behandling av budsjettsøknad

NIA merker seg at fylkeskommunen ønsker å nærme seg kulturdepartementet i behandlingen av tilskudd til museumsdrift. Føringer om armlengdes avstand og at museene ikke skal styres av politiske endringer og strukturer i fylket er dermed et avgjørende utgangspunkt.

For at en slik tildeling skal være førende må arbeidet baseres på en faglig vurdering som gir en stabilitet til tilskuddene. Det er avgjørende for museumsdriften at driftstilskudd er stabile tilskudd som gir forutsigbarhet. NIA mener også at det bør være mulig for museene å søke prosjektmidler uavhengig av budsjettsøknad – det er nødvendig med utviklingsorienterte prosjekter utenpå det som er stramme driftsrammer.

Konsolideringspolitikken

Den rådende konsolideringspolitikken har vært viktig og nødvendig for å skape enheter som er store nok til å ha økonomisk fleksibilitet og faglig styrke. Generelt mener NIA at det i et mangfoldig museumslandskap også bør være rom for mindre, uavhengige enheter.

Det er utfordringer ved å føre sammen institusjoner med ulik historie, arbeidsform og faglig ståsted. Den konsolideringen som har funnet sted innenfor Telemark har vist at det er høye forventninger til konsolidering fra mindre museer som blir konsolidert inn i større museumsorganisasjoner. Dette er forventninger som ikke alltid kan innfris. Det er viktig at fylkeskommunen har noen føringer for hvordan museene skal forholde seg til konsolidering i fremtiden og hvordan konsoliderende enheter skal organiseres og struktureres. Kanskje bør det også vurderes om kommunenes forpliktelser kan samordnes eller gjøres mer forpliktende på en eller annen måte. De kommunale driftstilskuddene er for små til å tilfredsstille forventningene om leveranser som eksisterer på de mindre enhetene som er konsolidert inn i større enheter.

Disse erfaringene, sammen med en forståelse av museenes ulike samfunnsoppdrag tilsier at vi ikke ser det som ønskelig med ytterligere konsolideringer eller sammenslåinger mellom de større enhetene innenfor fylkeskommune. NIAs samfunnsoppdrag som et nasjonalt

industriarbeidermuseum og med et spesielt ansvar for verdensarven og industriarv gjør det viktig at museumsinstitusjonen får fortsette som selvstendig stiftelse.

Fellestjenester

NIA er positive til synergieffekter ved fellestjenester for å utvikle sterke fagmiljøer, gode arbeidsplasser og god ressursutnyttelse.

NIA mener at det kan være positivt å samle funksjoner og oppgaver. Små arbeidsmiljøer er sårbare, og det er ofte vanskelig med utvikling og trivsel i en arbeidssituasjon hvor man blir alene i sitt felt. Økonomisk kan det være stor nytte i å gå sammen om store kostbare investeringer. Vi mener det er interessant å se på mulighetene innen noen ganske få fellestjenester og mener fylkeskommunen bør utrede mulighetene. Men, den grunnleggende infrastrukturen som museene bygger på kan ikke inngå i dette. NIA mener at kjerneoppgavene innenfor forskning, forvaltning og formidling må være del av institusjonenes egne ressurser.

Vi ser likevel noen krevende hindre for dette i praksis. For Telemark er hovedproblemet store avstander innad i fylket. Både pendlervei og tilknytning til det enkelte museum vil bli vanskelig. Derfor mener vi at dette spørsmålet må sees i sammenheng med behovet for formålsbygg. I Vestfold er det satsset på felles lokaler for behandling og magasinering av arkiv og gjenstander. Dette er en løsning som ikke er like egnet for Telemark, gitt de lokale forhold. Som det siste museet i tidligere Telemark fylke har NIA fortsatt ikke egnede bygg til verksteder, mottakslokaler og magasiner. Dette er et stort problem i det daglige arbeidet. Ønsket i NIA er at VTFK kan bli en god partner i vårt arbeide gode bevaringstjenester på Rjukan.

Faglig utvikling og regionalt ansvar

Faglig samarbeid er positivt for de små fagmiljøene rundt på museene. Hvordan kan fylkeskommunen legge til rette for faglig utvikling innen regionen?

- En mulighet er at det settes av midler som museene kan søke på til faglig utvikling og forskningsprogram. NIA ønsker at vesentlige prosjektmidler gjøres søkbare og gir utviklingsrom for de enkelte museene.
- Fylkeskommunen tar ansvar for et program for museumsfaglige samlinger i fylket. Siden det allerede finnes museumsnettverk på nasjonalt nivå, må slike samlinger ta et annet utgangspunkt enn disse, og være mer rettet mot distriktets utfordringer eller fungere som lim for ulike faglige ekspernettverk innenfor museene.

Tungtvannskjelleren og Telemark kunstmuseum

NIA bygger i disse dager et nytt sikrings- og museumsbygg for Tungtvannskjelleren, det vil si restene etter den tidligere hydrogenfabrikken, der den berømte tungtvannsaksjonen fant sted under andre verdenskrig. Dette er et ressurskrevende prosjekt for museet, og vi har store forventinger til denne nye publikumsarenaen.

I Notodden arbeider NIA med å utvikle Telemarksgalleriet til et kunstmuseum med et regionalt ansvar. Telemark har en sentral rolle i norsk kunsthistorie. Kunstnerne skildret Telemark gjennom

bilder som spilte en stor rolle under nasjonsbyggingen. Kunst som er blitt en del av norsk identitet. I dag vises en svært liten del av denne kunsten i Telemark. NIA ønsker oppdraget med å utvikle et regionalt kunstmuseum som har ansvar for å ivareta en viktig del av norsk kunsthistorie, som også er tett knyttet opp til utviklingen av både reiseliv og industri.

Sammen med ansvarsområdene industrihistorien og verdensarven vil disse prosjektene gi NIA en kombinasjon av egenart og bredde med posisjonering internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt.

Feil i høringsutkastet

Helt til slutt vil vi presisere at vi har oppdaget noen konkrete feil i høringsutkastet som bør rettes opp.

I utredningen heter det:

«Norsk industriarbeidermuseum er en stiftelse med 41,4 lønnede årsverk. Museet startet konsolidering i 2004 og består i dag av Norsk industriarbeidermuseum på Vemork, Tinn museum, Heddal bygdetun, Rjukanbanen, Telemarksgalleriet/lysbyen. I tillegg er NIA autorisert som verdensarvsenter for Rjukan-Notodden industriarv. Vemork, Tinn-museum og Telemarksgalleriet er helårsåpne. Heddal bygdetun og Rjukanbanen har sesongåpent. Museet har nettopp overtatt driften av Tuddal bygdetun og er i forhandlinger med Hjartdal kommune om også å overta driften av Heddal mølle.

Øverste organ i stiftelsen er stiftelsens styre. Styret består av ett medlem og ett varamedlem oppnevnt av LO, AOF, i fellesskap av organisasjonene Industri Energi, EL & IT Forbundet og Fellesforbundet, Telemark fylkeskommune, Tinn kommune, Notodden kommune, og blant de ansatte. Samlede inntekter for stiftelsen i 2019 er kr 68,9 mill. Fylkeskommunalt driftstilskudd i 2019 var kr 4,7 mill. NIA hadde totalt 101 000 besøkende i 2019. Det er ca. 18 700 innbyggere i vertskapskommunene til museet inkludert Hjartdal.»

Det stemmer ikke at Tinn museum er helårsåpent, og vi ønsker også å endre det som står om Heddal Mølle til følgende: Museet har nettopp overtatt driften av Tuddal bygdetun og har inngått avtale med Hjartdal kommune om utredning av driftsmuligheter på Heddal Mølle.

Videre er det feil det som står på side 25 i høringsutkastet om at NIA har 41 % av inntektsgrunnlaget fra sponsorinntekter.

Helt til slutt – NIA ser fram til et fortsatt godt samarbeide med fylkeskommunen slik at vi sammen kan realisere gode ting på kulturarvfeltet og for samfunnet.

Med vennlig hilsen

Norsk industriarbeidermuseum

Kjetil H. Djuve
Konstituert direktør